

BaLagHn
Mikroświaty i nanohistorie

BaLagHn

bA/aGhan

BaLagHn²

BaLagHn

BAIAGhN

BaZAgHn

bA WYDAWNICTWO
UNIwersytetu śląskiego
KATOWICE 2015 aN

B σ **A** g **H** **V** **n**

Olkowi – na urodziny

NR 3349

B ∞ | A g \square V_n

Mikroświaty i nanohistorie

pod redakcją
Mariusza Jochemczyka
Magdaleny Kokoszki
Beaty Mytych-Forajter

Redaktor serii: Historia Literatury Polskiej
Marek Piechota

Recenzenci
Anna Węgrzyniak
Tomasz Stępień

Spis treści

Cały ten balaghan... (<i>Mariusz Jochemczyk, Magdalena Kokoszka, Beata Mytych-Forajter</i>)	9
---	---

Justyna Bargielska <i>Kapitanie, tu Sally</i>	15
--	----

(Nano)dialogi z poetyckim kontekstem

Janusz Ryba Wachlarz: oświeceniowy „gadżet”	19
--	----

Magdalena Bąk Nici i nitki w twórczości Słowackiego	29
--	----

Maciej Szargot Dwa (małe) liryczne komentarze do <i>Nie-Boskiej komedii</i>	39
--	----

Elżbieta Grodzka-Łopuszyńska Od <i>Pocałunków</i> do <i>Impresji</i> — rzecz o przenikaniu	49
---	----

Wioletta Bojda Bez granic	59
--	----

Marian Kisiel Poróżnienie w śmierci. O <i>Dwóch śmierciach</i> Władysława Szlengla	77
---	----

Maciej Tramer Edycja, której nie było — albo: jak zrobiony jest Krzysztof Baczyński	85
--	----

Mariusz Jochemczyk Odwrócona perspektywa. Mała Ameryka Haliny Poświatowskiej	99
---	----

Romuald Cudak Piety. Miniatura interpretacyjna	109
---	-----

Kalina Jaglarz	
Uchyłki. O poetyce uchylania w psalmie Tadeusza Nowaka	119
Joanna Dembińska-Pawelec	
Mikrologiczna lektura <i>Hymnu o Perle</i> Czesława Miłosza	131
Joanna Kisiel	
Zanikanie? Ślady podmiotu w poezji Ryszarda Krynickiego	143
Jan Piotrowiak	
Skryptorium wiersza. <i>Ludzie dla początkujących</i> Ewy Lipskiej	151
Grzegorz Olszański	
Leżenia (o jednej z figur dyskursu geriatrycznego)	161
Miłosz Piotrowiak	
Do-tkliwość wojny. <i>Omijam czule trawy, kiedy idę drogą...</i> Wojciecha Bąka i <i>Drach</i> Szczepana Twardocha	175

Zakładka teologiczna

Ryszard Koziółek	
Trzy ucieczki Boga (esej miejscami fabularyzowany)	193
Piotr Bogalecki	
Nie wiem, co zrobić (z tą wiarą). Justyna Bargielska oddaje życie . . .	205

Mikrohistorie... osobne/osobliwe/osobiste

Iwona Słomak	
Amplifikacja w warsztacie mikrologa	223
Marek Piechota	
O pierwszym segmencie zestawienia „»fantazje« etymologiczne romantyków” (mikrowstęp do rzeczy znacznie poważniejszej)	235
Jarosław Ławski	
Mroczny moment. O <i>Wspomnieniach polskiego wygnańca</i> Augusta Antoniego Jakubowskiego	243
Anna Janicka	
Poetyka skoku i wrzenia. Włodzimierza Spasowicza wyprawa do Bułgarii	257
Elżbieta Hurnikowa	
Gry, miłośki, epizody. Jednoaktówka <i>Partnerka</i> na tle twórczości Arthura Schnitzlera	267

Anna Szawerna-Dyrszka <i>Obrachunki w „Pionie”, czyli o pewnym konkursie i debiucie prozatorskim Czesława Miłosza</i>	277
Zbigniew Kadłubek Antypokrzywa. Rozprawka o zazdrości	285
Aleksandra Kunce Sprawiedliwi. Punkty doświadczeń	291
Magdalena Piekara Mikroświat śląskiej rodziny w ujęciu socrealistycznym	321
Tadeusz Sławek Zawsze jest jakieś <i>ale</i> . <i>Pinokio</i> , czyli co to znaczy „wyjść na ludzi”? . . .	331

Zielona lamówka

Lucyna Nawarecka „Mróweczki” Słowackiego	351
Magdalena Kokoszka Złotnicy robaczki	355
Zdzisława Mokranowska <i>Mikro-esej o mikro-florze</i>	369
Iwona Gralewicz-Wolny „W gęstej jak syrop mikroliryce materii”. O <i>Mikrokosmosie</i> Wisławy Szymborskiej	379
Andrzej Kotliński Ichtolog-filolog, wędkarz-rybak. O wierszu Mirona Białoszewskiego <i>Czerwony ichtolog</i> (i przy jego okazji)	391
Zdzisław Marcinów Śmierć pięknych węgorzy. O ostatnim opowiadaniu Oty Pavla	411
Beata Mytych-Forajter Najmniejsze zwierzę Justyny Bargielskiej	421
Marek Bińczyk <i>Kontener</i>	435
Bibliografia	441
Indeks osobowy (<i>M. Jochemczyk, M. Kokoszka, B. Mytych-Forajter</i>)	467
Summary	481
Résumé	483

Cały ten balaghan...

Tytułowy „balaghan” pożyczamy od Jakutów, wsłuchani też w przejętą od Rosjan formę „bałagan” i wypowiedź autora *Lajermana*: „Po co szukać utajonego ładu, mitycznego czy archetypowego (zawsze już gotowego, wzorcowego), skoro bez intelektualnej asekuracji i magicznych zasłon można doznać nieprzewidywalnego?”¹. Pisanie o bałaganie najlepiej zacząć od środka, a ponieważ początki zwykle wyrastają z twórczego chaosu², więc środek szybko może okazać się dobrym zawiązkiem. Zaczynamy więc od pytania postawionego przez Wisławę Szymborską, złączonego z wyliczeniem, które — co oczywiste — nie chce mieć końca:

Tyle naraz świata ze wszystkich stron świata:
moreny, mureny i morza, i zorze,
i ogień, i ogon, i orzeł, i orzech —
jak ja to ustawię, gdzie ja to położę?³

Urodzinowy impuls do porządkowania nie omija jednak nikogo: wszak to czas podsumowań i egzystencjalnego namysłu; pochyleni nad tekstami Aleksandra Nawareckiego nie przestajemy więc wyli-

¹ A. Nawarecki: „*Kaj my to som?*”. W: Idem: *Lajerman*. Gdańsk 2010, s. 80.

² „Na początku był Chaos. Któż zdola powiedzieć dokładnie, co to był Chaos? Niejedni widzieli w nim jakąś istotę boską, ale bez określonego kształtu. Inni — a takich było więcej — mówili, że to wielka otchłań, pełna siły twórczej i boskich nasieni, jakby jedna masa nieuporządkowana, ciężka i ciemna, mieszanina ziemi, wody, ognia i powietrza”. J. Parandowski: *Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian*. Poznań 1988, s. 28.

³ W. Szymborska: *Urodziny*. W: Eadem: *Wszelki wypadek*. Warszawa 1972, s. 29.

czać: ksiądz **Baka**⁴, **bałaguły**⁵, królowna **Banialuka**⁶, *Błaszany bębenek*⁷, **Bachtinowski karnawał**⁸, apologia rzeczy i miniatury **Bachelarda**⁹, **Barthesowskie punctum**¹⁰, wreszcie poezja Justyny **Bargielskiej**, z takim na przykład tomem jak *Bach for my baby*¹¹. Chciałoby się zatem krzyknąć: No ba! Rozkładamy „balaghan”, który też zaczyna się od ważnej dla Nawareckiego sylaby. Kusi nas on wieloznacznością, oznaczając jednocześnie dom albo szałas myśliwski (w języku tunguskim), z kolei u Czukczów to mały namiot w jarandze gwarantujący intymność oraz wyższą temperaturę, a u Nieńców – kotara oddzielająca posłanie od ognia. Słowo z magiczną cząstką „ba-” przejmują oczywiście Kozacy i Rosjanie, dodając swoje znaczenia, dla nich bowiem w XVI wieku „balaghan” oznacza nieporządek, a wbrew nieliczej konstrukcji jakuckich budowniczych – także nędzę, co słyhać dzisiaj w polskim „bałaganie”. Warto do tych znaczeń dodać jeszcze jedno, dochodzące do głosu w wieku XVIII na Rusi, kiedy „balaghanami” nazywano objazdowe teatry. Wszystko to wiemy za sprawą publikacji Michała Książka *Jakuck*, ze znaczącym podtytułem – *Słownik miejsca*¹². U Jakutów, od których zaczynamy przygodę z „balaghanem” – oznacza on po prostu „dom, a dokładniej solidną chatę w kształcie ściętej piramidy o ścianach z bierwion stawianych na sztorc i pochylonych do środka”¹³, ale także nazwę miesiąca (wrzesień), kiedy to powracano z pastwisk do chroniących przed surową zimą balaghanów.

Budujemy więc „balaghan”, rozstawiamy urodzinowy namiot z tekstów, ale też bałaganimy trochę i robimy przedstawienie. Nie może bowiem w tej książce zabraknąć ducha zabawy oraz związanej

⁴ Zob. A. Nawarecki: *Czarny karnawał. „Uwagi śmierci niechybnej” księdza Baki – poetyka tekstu i paradoksy recepcji*. Wrocław 1991.

⁵ Zob. Idem: *Bałaguły*. W: Idem: *Pokrzywa. Eseje*. Chorzów–Sosnowiec 1996, s. 117–133.

⁶ Zob. Idem: *Hieronima Morsztyna zmysłowa miłość porządku. „Ogród”* 1992, nr 1, s. 212–234.

⁷ Zob. Idem: *Harfa epickiego rapsoda i blaszany bębenek; Sznurki pielęgniarza. Drobne przedmioty i wielkie sprawy w „Błaszonym bębenku”*. W: Idem: *Paraferalia. O rzeczach i marzeniach*. Katowice 2014, s. 249–264.

⁸ Zob. Idem: *Czarny karnawał...*, s. 83–87.

⁹ Zob. Idem: *Rzeczy i marzenia. Studia o wyobraźni poetyckiej skamandrytów*. Katowice 1993.

¹⁰ Zob. Idem: *Mikrologia, genologia, miniatura*. W: *Miniatura i mikrologia literacka*. T. 1. Red. A. Nawarecki. Katowice 2000, s. 16–17.

¹¹ Zob. Idem: *„Co mam nie wierzyć”. Justyna Bargielska i polskie zawstyżenie wiarą*. W: *Więzi wspólnoty/Ties of Community. Literatura – religia – komparatystyka/Literature, Religion, Comparative Studies*. Red. P. Bogalecki, A. Mitek-Dziemba, T. Sławek. Katowice 2013, s. 403–415.

¹² Zob. M. Książek: *Jakuck. Słownik miejsca*. Wołowiec 2013, s. 13, 17–18.

¹³ *Ibidem*, s. 13.

z tymczasowością rozkładanego domu — ruchliwości i pragnienia przygody. Budujemy namiot z tekstów, mając w pamięci budowniczych wieży Babel oraz Derridiańską frazę *Plus d'un langue*¹⁴, stanowiącą afirmację różnorodności, fundującej nasz „balaghan”. W słowie „Babel”, podobnie jak w hebrajskim „dābār”¹⁵, słychać magiczne „ba-”, które u Aleksandra Brücknera stanowi archaiczny pień — „mówić”, słyszalny w słowach takich jak „baśń”, „bajka” i „bajdurzyć”¹⁶. Wspólnota, jaką tworzymy wskutek konstruowanego razem „balaghanu”, opiera się przecież nade wszystko na różnicy oraz umiejętności budowania opowieści, która zaczyna się tu i teraz — a że na cześć i z powodu Autora *Lajermana* — można by rzec, iż *tukej*. Jednocześnie jednak za sprawą mocy słowa i odświeżającej siły interpretacji — jesteśmy w drodze, protestując przeciw bezruchowi, który jest przecież odmianą skostnienia.

Dom przenośny i nieposkromiona pasja poznawcza wyzwolić musi bowiem nomadycznego ducha niespokojnej wędrowki i nieposłusznego dzina ciekawości. Pozostajemy zatem spadkobiercami ekstrawaganckiej tradycji bałagulskiej, przybieramy — jak chciał Józef Ignacy Kraszewski — „swobodną manierę ludzi”, których znakiem: chęć niespiesznego podróżowania, pragnienie schodzenia z ubitego traktu pewności i skłonność do ustawicznego ruchu myśli. Cyrkulacja, jako właściwość życia (także naukowego!) znajduje swe obrazowe uzasadnienie w lotnej metaforze komunikacyjnego „przeciągu”, którą posłużył się swego czasu Stanisław Vincenz:

Ruch! Wiatr główny bałaguła, trzaska i śwista, zmiata dla wszystkich, przygarnie wszystkich, przepędzi wszystkich. Przeciąg!¹⁷

Przy tej okazji uruchamia się też ważny kontekst religijny, związany z frazą domykającą inwokację do *Ewangelii według św. Jana*, w której ucieleśnione Słowo (dosłownie) rozbija namiot między nami, i tym samym staje się żywą reklamą niezakorzenia, bycia nie u siebie, ale też

¹⁴ J. Derrida: *Une „folie” doit veiller sur la pensée*. Entretien avec F. Ewald. „Magazine Littéraire” 1990, nr 286.

¹⁵ „Ktoś, kto czuje, czym jest słowo w pierwotnej kulturze oralnej, albo w kulturze bliskiej oralności pierwotnej, nie zdziwi się, że hebrajskie określenie *dābār* znaczy »słowo« oraz »zdarzenie«. W.J. Ong: *Oralność i piśmienność. Słowo poddane technologii*. Tłum. J. Japola. Lublin 1992, s. 56.

¹⁶ A. Brückner: *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Warszawa 1989, s. 11. Biblijni komentatorzy wskazują na ludową etymologię nazwy „Babel” — „balal” (pomieszal), związaną z pomieszaniem języków. Zob. Rdz 11, 1–9. *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu: w przekładzie z języków oryginalnych*. Oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich. Poznań—Warszawa 1980, s. 32.

¹⁷ S. Vincenz: *Bałaguty*. W: Idem: *Na wysokiej połoninie. Barwinkowy wianek*. Epilog. Posłowie A. Vincenz. Sejny 2005, s. 83.

bycia w ruchu¹⁸. Energia Janowego Słowa, stale aktywna i jednocześnie daleka od powściągliwości, dobrze koresponduje również z drobiazgowością poznawczą i dociekliwością tych, dla których domem jest litera. Za Autorem *Małego Mickiewicza*, twórcą mikrologii literackiej, ale też – „maksymalistą minimalności” (jak celnie napisze w dedykacji do swojej prozy Marek Bieńczyk) chcemy zatem także śmiało zmierzać *ad minimum*. Odkrywać to, co drobne, bagatelizowane, nieważkie – cały ów „nadmiar” świata.

Rozbijamy więc tymczasowy namiot słowa, który pomimo swej kruchości i doraźności mocniej wiąże jednak człowieka z gruntem niż wielopiętrowy, podpiwniczony dom. Budujemy po swojemu – na solidnym stelażu z tekstów literackich, powłokę pleciemy w dialogu z poetyckim kontekstem, z mikrohistorii robimy tropik, ozdabiamy go zieloną lamówką, dokładamy teologiczną zakładkę, a całość mocujemy za pomocą literackiej klamry, podarowanej na tę okazję przez Justynę Bargielską i Marka Bieńczyka. I stoi.

Mariusz Jochemczyk,
Magdalena Kokoszka,
Beata Mytych-Forajter

¹⁸ Zob. G. Ryś: *Bezdomny*. „Tygodnik Powszechny” 2015, nr 1, s. 19. Autor tekstu wskazuje na fakt, iż biblijna fraza „A Słowo stało się ciałem i zamieszkało między nami” (J 1, 14), powinna być tłumaczona jako: „Słowo stało się ciałem i rozbiło namiot między nami”, gdyż greckie słowo *eskenosen* oznacza właśnie „rozbicie namiotu”. Warto też przypomnieć, że w *Księdze Wyjścia* Mojżeszowy Namiot Spotkania, czyli namiot modlitwy, ustawiony jest poza obozem, wymusza rezygnację z bycia u siebie, zapowiada udanie się w drogę (Wj 33, 7–11).

Justyna Bargielska

Kapitanie, tu Sally

Nieważne, czy się przyda, ważne, czy to prawda.
Dlatego dobry świadek jest czasem lepszy
niż ojciec, mąż, syn i tak dalej. Część widoku,
na który patrzymy, zapada się akurat pod własnym ciężarem,
grzebiąc przy okazji tych bez ciężaru.

To się może wydawać niesprawiedliwe
i pewnie takie jest, ale mnie się podoba ten widok,
a najbardziej, że go oglądasz ze mną,
bo to czyni go jeszcze bardziej prawdziwym.

Już zresztą widzę, jak ich odkopują
po latach, milionach lat, najstarszy gatunek
dla wielbicieli gatunków, czyli jakby dla nas.

Pan Jezus, śniło mi się, że się we mnie zakochał
i zostawił dla mnie kościół. Czego i tobie życzę.

Indeks osobowy*

A

Abraham Nicolas 155
Adamska Ludmiła 63, 72, 73
Adorno Theodor 182
Aftonios 226
Agamben Giorgio 346
Aguirre Jose Antonio, de 68
Ajschylos 33
Alba (właśc. Ferdynand Álvarez de Toledo), książę 69
Alcalá-Zamora Niceto 64
Aleksandrowska Elżbieta 27
Alfons XIII Burbon, król Hiszpanii 64, 66
Alpers Paul J. 157
Amato Joseph 316
Amatus Lusitanus (właśc. João Rodrigues de Castelo Branco) 289
Améry Jean 164–166
Andersen Hans Christian 340
Andriolli Michał Elwiro 322
Andrzejewski Jerzy 91, 92, 95–97, 104
Anna, święta 68
Antonina Habsburg Maria (właśc. Maria Antonia Josefa Johanna von Österreich), królowa Francji 25

Arendt Hannah 127
Arnold Joanna 21
Arnsztajnowa Franciszka 62
Arthaber Augusto 288
Asimov Isaak 236
Augustyn Józef 247
Augustyn z Hippony (właśc. Augustinus Aurelius) 205, 227

B

Bach Johann Sebastian 199, 432
Bachelard Gaston 10, 141, 172, 253, 358, 361, 440
Bachórz Józef 235
Bachtin Michaił Michajłowicz 10
Backer de Augustin i Aloys 224–228
Baczyńska Barbara, z domu Drapczyńska 90
Baczyńska Stefania 91, 92, 95
Baczyński Krzysztof Kamil (pseud. Jan Bugaj, Piotr Smugosz) 85–97
Baka Józef 10
Balicki Stefan 280
Baltz Lewis 308
Balzac Honoré, de 43
Balzer Bernd 267

* W indeksie nie uwzględniono nazwisk z *Bibliografii*.

- Baran Bogdan 124, 160, 162, 165, 304, 378
 Baran Marcin 170
 Baranowska Małgorzata 388
 Barańczak Stanisław 395
 Barcz Anna 410
 Bardesanes 132
 Bargielska Justyna 10, 12, 15, 205–220, 421–431
 Barłowska Maria 224
 Barthes Roland 10, 134
 Bartholin Thomas 356
 Bataille Georges 123, 125, 128, 287
 Batowski Henryk 262
 Baudelaire Charles 147
 Bąk Magdalena 29
 Bąk Wojciech 175, 177–182, 188
 Bécu Salomea 242
 Bedinter Elizabeth 81
 Bell Aleksander 237
 Bellini Giovanni 109–117
 Bellmer Hans 346
 Benjamin Walter 158, 344
 Berger John 423
 Bevan Anthony Ashley 132
 Bezwiński Adam 264
 Białek Józef Zbigniew 277, 281
 Białobrzeska Marta 251
 Białoszewski Miron 162, 163, 391, 392, 395, 397–409
 Biedrzycki Miłosz 166, 422
 Bieńczyk Marek 12, 435, 440
 Bikont Karolina 274
 Billig Piotr 247
 Błażejewska Kalina 99
 Błoński Jan 40, 83, 236
 Bobiński Stanisław 63
 Bogalecki Piotr 10, 121, 205, 206
 Bogdańska Agata 389
 Bojda Wioletta 59
 Bolecki Włodzimierz 358
 Bonaparte Napoleon 246
 Borejsza Jerzy 66
 Borkowska Grażyna 103, 104
 Borman Antoni 281
 Borowski Leon 240
 Borowski Tadeusz 79, 89
 Bosch Hieronim 152
 Boyé Edward 66
 Boyle Robert 357, 358
 Boy-Żeleński Tadeusz 62
 Braudel Fernand 365, 366
 Bray Rene 22
 Breza Tadeusz 280
 Briccio Antonio 226
 Brodnicki Jan 89
 Brodzka Alina 33, 277
 Brojer Wojciech 318
 Broniewska Janina 64, 65, 67
 Broniewski Władysław 61, 66
 Brook Peter 127, 128
 Brückner Aleksander 11, 120, 160
 Brudnicki Jan Zdzisław 47
 Brzeska Wanda 280
 Brzostowski Tadeusz 169
 Brzozowski Jacek 352
 Buber Martin 305, 326
 Budzyńska-Daca Agnieszka 224
 Bugaj Jan, zob. Baczyński Krzysztof Kamil
 Bulas Kazimierz 235
 Burakowski Bolesław 356
 Burdziej Bogdan 39
 Bursa Andrzej 47
 Burton Tim 215
 Burzka-Janik Małgorzata 253
 Burzyński Jan 291
- C
- Caillois Roger 236
 Calcagnini Celio 228–230
 Calvino Italo 299, 309–311, 314–316
 Campbell Timothy 305
 Cander Ewa 20
 Caroll Lewis (właśc. Charles Lutwidge Dodgson) 343
 Caussin Nicolas 226–228, 233
 Celan Paul 121–123
 Certeau Michel, de 313

- Chamfort de, zob. Sébastien-Roch
Nicolas de Chamfort
- Charchalis Wojciech 202
- Chevreur Michel Eugene 238
- Choński Henryk 242
- Choromański Michał 62, 280, 281
- Chrystus, zob. Jezus Chrystus
- Cichowicz Stanisław 126, 306
- Cieślak-Sokołowski Tomasz 208
- Cioran Emil 313
- Cirlot Juan Eduardo 137, 138
- Collins George 154
- Collodi Carlo (właśc. Carlo Lorenzini) 331, 334, 335, 337, 340, 342, 343, 345, 347
- Cranach Łukasz (Starszy) 241
- Craveri Benedetta 19
- Cudak Romuald 109, 244
- Culler Jonathan 290
- Cyceron, zob. Marcus Tullius Cicero
- Czacki Tadeusz 244, 252
- Czaplejewicz Eugeniusz 49
- Czarkowska Izabella 25
- Czarnocki Napoleon 242
- Czartoryski Adam Jerzy 240
- Czechowicz Józef 62, 218, 277
- Czerwińska Małgorzata 110
- Czubek Jan 353
- D**
- Dante Alighieri 139, 140, 194–196
- Darwin Charles 358
- Davy Humphry 358
- Dąbek-Wirgowa Teresa 266
- Dąbrowska Elżbieta 358
- Dąbrowski Jan Henryk, generał 80
- Dąbrówka Andrzej 236, 393
- De La Harpe Jean-François 22
- Deleuze Gilles 175, 219, 287
- Dembińska-Pawelec Joanna 131
- Dernałowicz Maria 240
- Derrida Jacques 11, 124, 154, 155, 206, 216, 287
- Detka Janusz 97
- Disertori Andrea 20
- Długosz-Kurczabowa Katarzyna 210
- Dłuski Wiktor 239
- Dobrzyński Zdzisław 196
- Doktor Jan 318, 326
- Dokurno Zygmunt 236
- Domańska Ewa 291
- Domański Piotr 385
- Donne John 203
- Dornavius (Dornau) Caspar 228
- Doroszewski Witold 42, 120, 121
- Drapczyński Ryszard 91
- Dröschler Vitus Bernhard 357
- Drużbacka Elżbieta 23
- Drzymała Michał 321, 322, 329
- Dubois Raphaël 358
- Duby Georges 19
- Dujardin Félix 431
- Dziadek Adam 110, 167, 254
- Dziekoński Józef Bogdan 236
- E**
- Eagleton Terry 124
- Eckermann Johann Peter 238
- Eco Umberto 335
- Edelman Marek 82
- Ehrenberg Christian Gottfried 30, 431
- Eliade Mircea 133
- Eliot Thomas Stearns 199
- Éluard Paul (właśc. Eugène Émile Paul Grindel) 346
- Emerson Peter Henry 308
- Ernstowa Zofia 332
- Esposito Roberto 305, 332
- Estreicher Karol 225, 231
- Eurypides 33
- Ewald François 11
- F**
- Fabjańska-Potapczuk Beata 300
- Fabre Jean-Henri 356
- Faraday Michael 358
- Fedecki Ziemowit 44, 47

- Fedorowicz Zygmunt 355, 356
 Feldberg Karolina 163
 Feliksiak Elżbieta 246
 Ficowski Jerzy 413
 Fiedler Arkady 397, 398
 Fiennes Sophie 209
 Fijołek Marcin 184
 Filipczyk Justyna 110
 Fiszerowa Wirydianna 27
 Floryan Władysław 241
 Ford Brian J. 429, 430
 Forstner Dorothea OSB 137
 Foucault Michel 87, 88, 183
 Fragonard Jean-Honoré 25
 Franaszek Andrzej 169, 284
 Franciszka (Kucz?), babcia 325, 326
 Franco Bahamonde Francisco (właśc. Francisco Paulino Hermenegildo Teódulo Franco y Bahamonde Salgado Pardo), dyktator hiszpański 64, 67–69, 72–74
 Franczak Grzegorz 288
 Freud Sigmund 188, 253
 Frydrychowicz Romuald 363
- G**
- Gabryś Monika 258
 Gacowa Halina 246
 Gadacz Tadeusz 125
 Gadamer Hans-Georg 122–124
 Gaj Ryszard 246
 Gajcy Tadeusz 88, 91
 Gajusz Juliusz Cezar 189
 Galen 289
 Galis Adam 59–62, 64, 66, 71–74
 Gallie Walter Bryce 327
 Gałczyński Konstanty Ildefons 51
 Ganczar Maciej 268
 Garztecki Juliusz 90, 91
 Gazda Grzegorz 236
 Geller Ewa 236, 393
 Geremek Bronisław 365
 Ginczanka Agnieszka 342
 Ginzburg Carl 365
 Giuglaris Luigi 226, 227
 Giza Antoni 263
 Głowiński Michał 323
 Gniazdowski Andrzej 124
 Goethe Friedrich Georg 240
 Goethe Johann Wolfgang 177, 237, 238, 241
 Gogol Nikołaj (właśc. Nikołaj Wasiljewicz Gogol) 341
 Goliński Zbigniew 239
 Gombrowicz Witold 282
 Gomulicki Juliusz Wiktor 81
 Gorki Maksym (właśc. Aleksiej Maksimowicz Pieszkow) 324–326
 Gosławski Maurycy 243, 245, 248, 252, 254, 255
 Górski Artur 236
 Graff Piotr 366
 Gralewicz-Wolny Iwona 379
 Grente Georges 22
 Griffio Massimo 20
 Griseri Andreina 20
 Grochowiak Stanisław 109–111, 113, 115–117, 379
 Groddeck Gotfryd Ernest 241
 Grodzka-Łopuszyńska Elżbieta 49
 Gronczewski Andrzej 363, 373
 Gruszczyński Piotr 275
 Grydzewski Mieczysław 281
 Gryglewicz Feliks 378
 Grzebalski Mariusz 163
 Grzegorzczak Piotr 278, 280
 Grzeloński Bogdan 248
 Guattari Félix 175, 287
 Guriewicz Aron 196
 Gurvitch Georges (właśc. Georgij Dawydovič Gurvič) 366
- H**
- Hadot Pierre 385
 Hahn Wiktor 352, 353
 Hajduk-Gawron Wioletta 248
 Halkiewicz-Sojak Grażyna 250
 Harendarska Eleonora 264

- Hawel Jan Wincenty 51, 53, 54,
56–58
- Hawking Stephen 129
- Hazard Paul 19
- Hebbel Friedrich Christian 160
- Heidegger Martin 122, 124–127,
159–162, 197, 253, 304, 319, 378
- Heinrich Bernd 176
- Helmholtz Hermann, von 238
- Hemingway Ernest 440
- Herbeck Ernst 198
- Herbert Zbigniew 36, 167, 351
- Hermant Jost 268
- Hertz Paweł 32, 43, 47
- Heschel Abraham Joshua 253
- Hieronim, święty 138
- Hitchcock Alfred 209, 439
- Hitler Adolf 73
- Hłasko Marek 47
- Hobbes Thomas 187
- Hölderlin Friedrich (właśc. Johann
Christian Friedrich Hölderlin)
122, 124, 197, 304
- Hollender Tadeusz 63
- Homer 31, 32, 94
- Honet Robert 422
- Hopfinger Maryla 33
- Horodyska Ewa 20
- Horzyca Wilam 277, 280
- Huizinga Johan 169
- Hulme Thomas Ernest 176
- Humboldt Alexander, von 421,
424–426
- Hummel Jerzy 273
- Hurnik Elżbieta 267
- Husarski Karol 280
- Husarski Wacław 63
- Husserl Edmund 378
- I
- Ibañez Vicente Blasco 66, 67
- Ibarruri Dolores 65
- Ibsen Henrik 344
- Innocenti Roberto 335, 345
- Irzykowski Karol 62, 91, 278, 280,
281
- Iwaskiewicz Jarosław 39, 49, 62,
173, 174, 278, 280, 369–371, 373–
376
- Izydor z Sewilli 288
- J
- Jackson Andrew 248
- Jaglarz Kalina 119, 367
- Jakobson Roman 216, 429
- Jakubowski August Antoni 243–
255
- Jalowski Filip 182
- Jan Ludwig, von 228
- Jan XXII (właśc. Jacques Duése),
papież 195, 196, 200
- Jan, święty 109, 110, 113–117
- Janicka Anna 246, 247, 251, 254,
257
- Janion Maria 80, 81, 83
- Jankélévitch Vladimir 155
- Jankowicz Grzegorz 219
- Jankowski Placyd 362
- Janneau Guillaume 21
- Janowska Elżbieta 20
- Japola Józef 11
- Jaracz Stefan 275, 276
- Jarzębski Jerzy 83
- Jarzyna Anita 171
- Jasienica Paweł (właśc. Leon Lech
Beynar) 324
- Jastrun Mieczysław 39–43, 46–
48, 95, 183, 355, 365
- Jaworska Elżbieta 240
- Jaworska Monika 41
- Jaworski Stanisław 277
- Jedliński Jakub 292
- Jeffers Robinson 169
- Jeffrey Ian 292, 308
- Jeglińska Elwira 244
- Jezus, zob. Jezus Chrystus
- Jezus Chrystus 15, 110–117, 122,
125, 133, 137, 138, 140, 408, 409
- Jochemczyk Mariusz 12, 99

- Joczys Aleksander 65
Jonas Hans 131, 133–135, 137, 140, 141
Jończyk Stefan 178
Jopkiewicz Krystyna 357
Judaszk Iskariota 109, 115, 119–124, 126–128
Julian Apostata, cesarz rzymski 39
Junot Laura, księżna D’Abrantès 20
Jurewicz Oktawiusz 34
Juruś Jerzy 388
- K
- Kabatcowie Krystyna i Eugeniusz 20
Kaczmarek Paweł 215
Kaden-Bandrowski Juliusz 62, 278, 280
Kadłubek Zbigniew 253, 285
Kafka Franz 45, 46, 170, 343
Kajsiewicz Hieronim 239
Kaleta Tadeusz 430
Kalinowska Maria 31, 32
Kałuża Anna 207
Kamecka Małgorzata 259
Kamieńska Anna 41
Kanarek Romuald 39
Kania Ireneusz 137, 313
Kant Immanuel 127
Karpecki Jan 193
Kartezjusz (właśc. René Descartes) 125, 127
Kasperski Edward 383
Kaszyński Stefan H. 272, 273, 275
Katon Starszy (właśc. Marek Porcjusz Katon) 127
Katullus (właśc. Gaius Valerius Catullus) 288
Kazimierz Sprawiedliwy, książę polski 239
Kaźmierczyk Zbigniew 134
Kądziała Jerzy 277
Kiciński Bruno 30
Kiełczewska Ewa 21
Kierkegaard Søren 373
Kieślowski Krzysztof 209
Kijonka Tadeusz 322
King Martin Luther 107
Kircher Athanasius 224
Kisiel Joanna 143
Kisiel Marian 77
Kita Beata 133
Kledzik Emilia 171
Klee Paul 344
Kleiner Juliusz 35, 352–354, 362
Kleist Heinrich, von 346, 347
Kłęczar Aleksandra 288
Klimow Elem 182
Klimowicz Marek 133
Klimt Gustav 274
Klotz Reinhold 224
Kluk Krzysztof 356
Kłosińska Anna 42
Kmita-Piorunowa Aniela 85–87, 89, 90, 92, 95
Knickerbecker H.R. 68
Kocjan Krzysztof 196
Kohelet, biblijny autor 184, 186, 187
Kokoszka Magdalena 12, 355
Kokot Janina 321
Kokot Marian 321
Kola Adam F. 262
Kolbus Edward 47
Kolczyńska Joanna 24
Kolumb Krzysztof 104
Kołoniecki Roman 277, 280
Komendant Tadeusz 87, 123
Koncewicz Łukasz 424
Konic Paweł 276
Koniński Karol Ludwik 91
Konwicki Tadeusz 414
Kopacki Andrzej 365
Kopaliński Władysław 99, 352, 372, 383, 406, 424
Koprowski Jan 268
Koronkiewicz Marta 215
Korotkich Krzysztof 262
Korsak Julian 195, 245, 248, 252, 254
Korycka Magdalena 20
Kos Bohdan 318

- Kossobudzka Margit 385, 387
Kostkiewiczowa Teresa 19, 239
Kościelak Katarzyna 20
Kościuszko Tadeusz 253
Kotarbiński Tadeusz 300
Kotliński Andrzej 391
Kott Jan 358, 367
Kowalczyk Jolanta 236
Kowalczykowa Alina 235, 254, 360
Kowalska Krystyna 357
Kowalski Grzegorz 247, 251, 254
Kowol, outsider 326
Koziołek Ryszard 193
Kozloff Max 292
Krajewska Anna 358
Krajewski Janusz 237
Krajewski Michał Dymitr 253
Krasicki Ignacy 252
Kraśński Zygmunt 32, 39, 42–48,
218, 250
Kraszewski Józef Ignacy 11, 246
Krąpiec Mieczysław Albert 378
Kreisberg Alina 299
Kridl Manfred 30
Kristeva Julia 213, 428
Kroh Aleksandra 239, 241
Królak Sławomir 346
Krukowska Halina 250
Krynicka Tatiana 286
Krynicky Ryszard 143–145, 147,
148, 150
Krzczkowski Henryk 29
Krzywicka Irena 281
Krzyżanowska Zofia 36
Krzyżanowski Julian 36, 80, 241,
243, 254, 353
Książek Michał 10
Kubiak Zygmunt 29, 30, 406
Kubińska Olga 177
Kuczok Wojciech 246, 253
Kulczycka-Saloni Janina 259
Kumaniecki Kazimierz 424
Kunce Aleksandra 291, 253
Kuncewiczowa Maria 62
Kurek Jacek 159
Kuryluk Ewa 268, 273, 275, 276
Kutz Kazimierz 322
Kuziak Michał 37
Kwapiszewski Marek 262
Kwaśniakowa Janina 257
Kwaterko Mateusz 155
Kwiatkiewicz Jan 223, 227, 229–
233
Kwiatkowski Jerzy 50, 277
Kwiecińska Zofia 325
Kwietniewska Małgorzata 338
Kwintylian zob. Marcus Fabius
Quintilianus
Kydryński Juliusz 22
- L
- Lacoue-Labarthe Philippe 159
Lalewicz Janusz 33
Lancret Nicolas 25
Lange Dorothea 292
Latawiec Bogusława 389
Le Goff Jacques 196
Lechoń Jan (właśc. Leszek Serafino-
wicz) 39
Leeuwenhoek Antonie, van 430
Lelewel Joachim 80, 239
Lemoine François 25
Lenartowicz Teofil 44, 45
Lenczewska Halina 280, 281
Léon-Dufour Xavier 408
Lerski Jerzy Jan 248
Lessing Gotthold Ephraim 19
Leś Mariusz M. 246
Leśmian Bolesław (właśc. Bolesław
Lesman) 183, 199, 210, 218, 331
Lévinas Emmanuel 125, 126, 303,
304
Lewandowski Tadeusz 85
Libiszowska Zofia 20
Lichański Stefan 122, 160
Ligęza Wojciech 389
Lipczak Aleksandra 422
Lipska Ewa 151–154, 156, 158
Lipszyc Adam 210–213, 218
Lisiecka Sława 122
Lisiewicz Mieczysław 280, 281

- Lisowski Krzysztof 160
 Lizasso, komendant 71
 Lubomirski Stanisław Herakliusz 41
 Lurker Manfred 138
 Lynch David 209
 Lyszczyna Jacek 235, 252
- Ł**
 Ładosz Henryk 65
 Łagodźka Dorota 410
 Łapiński Zdzisław 29
 Ławniczak Agata 110, 114
 Ławrynowicz Zygmunt 169
 Ławski Jarosław 243–247, 250, 251, 262, 353
 Łomnicki Jarosław 356
 Łopalewski Tadeusz 280, 281
 Łukasiewicz Jacek 109, 110, 114, 116, 117, 162, 355, 379
 Łukasiewicz Małgorzata 122, 127, 198
 Łukasiewicz Stanisław 280, 281
 Łukasz, święty 117
 Łukaszyk Romuald 378
- M**
 Machtinger Leon 280
 Maciejewska Irena 78, 82
 Maciejewski Jarosław 246
 Magris Claudio 269
 Majerska Aleksandra 238
 Makowska Urszula 245, 251
 Makowski Stanisław 39, 242, 245
 Malczewski Antoni 243–247, 249–254, 362
 Malczewski Konstanty 244, 245
 Malebranche Nicolas, de 367
 Maleszko Katarzyna 20
 Maliszewski Krzysztof 159
 Mandelsztam Osip 378
 Mandrou Robert 19
 Márαι Sándor 305, 307, 317
 Marcinkówna Anna 344
 Marcinów Zdzisław 411
 Marco Polo 309
 Marcus Fabius Quintilianus 224
 Marcus Tullius Cicero 224
 Marczak-Oborski Stanisław 88
 Marecki Jarosław 429
 Marek, święty 117
 Margański Janusz 159
 Maria I Franciszka Pobożna (właśc. Maria I Francisca a Piedosa), królowa Portugalii 25, 26
 Maria Magdalena 116
 Maria, żona Kleofasa 116
 Mariana de Vilhena Pereira Coutinho de Arriaga (zwana Armąnią) 25
 Markiewicz Henryk 45
 Markiewka Tomasz 141
 Markowski Michał Paweł 87, 110, 213, 428
 Marrodan Casas Carlos 300
 Marx Jan 47
 Maryja, matka Jezusa Chrystusa 109, 111, 113–116, 140
 Maślanka Julian 244, 245
 Mateusz, święty 117
 Matka Boska, zob. Maryja, matka Jezusa Chrystusa
 Mayenowa Maria Renata 429
 Mazan Bogdan 257, 258
 Medick Hans 365
 Melville Herman 219
 Mertens Volker 267
 Meylan Vincent 25
 Meysels Lucien O. 274
 Miarka Karol 328
 Michalski Krzysztof 126, 197
 Michalski Maciej 367
 Michał Anioł (właśc. Michelangelo Buanarroti) 111
 Mickiewicz Adam 39, 80, 91, 144, 235–237, 239–242, 245, 248–252, 254, 262, 358, 359, 362, 363
 Mieczkowski Romuald 284
 Mier Wojciech Albert 26, 27
 Mierzejewska Bożena 20
 Mikołajewski Jarosław 331

- Mikoś Michał J. 248
Mikurda Jakub 209
Milczewski-Bruno Ryszard 47
Miller Philip 286
Miłosz Andrzej 284
Miłosz Czesław 51, 83, 91, 120, 123,
125, 131–138, 140, 141, 145, 198,
200, 217, 259, 277, 280–283, 287,
409
Miłosz Witold 283, 284
Miłoszowa Janina 104
Miłoszowa Stanisława 283
Mitek-Dziemba Alina 10, 121, 206
Mitzner Zbigniew 90, 91
Mizwa Stephen P. 248
Mochnacki Maurycy 240
Modrzejewska Helena 275
Mojżesz, postać biblijna 140
Mokranowska Zdzisława 369
Mokry Katarzyna 141
Mola, generał 73
Mollat Guillaume 196
Monteskiusz (właśc. Charles Louis
de Secondat baron de la Brède et
de Montesquieu) 19
Morawiec Arkadiusz 152
Morgalla Stanisław 247
Moroz Grzegorz 259
Moroz-Grzelak Lilla 261
Morsztyn Hieronim 10
Morzyńska-Wrzoszek Beata 105
Moszyński Kazimierz 356
Mościcki Paweł 209
Możejko Edward 264
Mrowcewicz Krzysztof 41
Mueller Joanna 212, 215
Mygowa Stanisława 101
Myszor Wincenty 133
Mytych-Forajter Beata 12, 240, 421
- N
- Naborowski Daniel 41
Nałkowska Zofia 278, 280
Nancy Jean-Luc 219, 338, 341
Nawarecka Lucyna 351
Nawarecki Aleksander 9, 10, 49,
50, 134–137, 141, 145, 167, 205,
214–217, 235, 240, 246, 254, 262,
285–287, 289, 290, 321, 322, 325–
327, 360, 361, 364, 369, 403–406,
410, 421, 440
Necchi Disertori Anna M. 20
Nerval Gérard de (właśc. Gérard
Labrunie) 62
Nesteruk Małgorzata 245
Netz Feliks 305
Newton Issac 238
Niedźwiedź Jakub 23
Nietzsche Friedrich 122–125, 127,
128, 165, 175, 200
Norwid Cyprian Kamil 51, 246
Nowacki Dariusz 185, 427
Nowak Piotr 127
Nowak Tadeusz 119, 120, 123,
127
Nowakowski Jan 45
Nowakowski Marek 405
Nycz Ryszard 148, 149, 157, 158
Nyczek Tadeusz 358
- O
- Ochab Maryna 172, 366
Ochorowicz Julian 237
Oczko Piotr 245
Odyniec Antoni Edward 236, 237
Oesterreicher-Mollwo Marianne
357, 408
Ołędzka-Frybesowa Aleksandra 43
Olszański Grzegorz 161
Ong Walter Jackson 11
Opacka-Walasek Danuta 34, 36
Opacki Ireneusz 30, 39
Ortwin Ostap 278, 280
Orygenes 137
Osiński Dawid Maria 258
Osiński Ludwik 240
Ososiński Tomasz 319
Ossowska Danuta 361
Ossowska Maria 107
Ossowski Mirosław 259

- Oster Pierre 22
 Outram Dorinda 24
 Owczarz Ewa 39
 Owidiusz (właśc. Publius Ovidius Naso) 30
 Ożóg Jan Bolesław 280
- P
- Pachciarek Paweł 137
 Panas Władysław 78—80, 82, 84
 Pape Johann Georg Wilhelm 288
 Papieska Agnieszka 373, 389
 Papieski Robert 373
 Parandowski Jan 9, 62
 Pasteur Louis 358
 Paszkowski Józef 372
 Pavel Ota (właśc. Otto Popper) 411—417
 Pawelec Dariusz 170
 Paweł z Tarsu 211, 212, 214
 Pawlikowska-Jasnorzewska Maria 49—52, 57, 58, 363
 Pedanius Dioskurydes 289
 Pelletier Gérard 225
 Penrose Roger 129
 Pessoa Fernando 202
 Peter Michał 218
 Petr Jan 412
 Picasso Pablo 73
 Piechal Marian 39
 Piechota Marek 235, 240
 Piekara Magdalena 321
 Pietraszko Stanisław 19
 Pietrzak Włodzimierz 370
 Pigoń Stanisław 243, 358
 Pilch Jerzy 198
 Piotr, święty 111
 Piotrowiak Jan 151
 Piotrowiak Miłosz 157, 175
 Piotrowski Andrzej 411
 Piotrowski Wojciech 244
 Piszczek Zdzisław 34
 Plautus Titus Maccius 45
 Pleśniewicz Andrzej 413
 Plinius Secundus Caius 228
 Płachecki Marian 258
 Płoszewski Leon 80
 Pochel Piotr 39
 Podraza-Kwiatkowska Maria 268
 Podsiadło Jacek 163, 165, 168
 Poklewska Krystyna 257
 Pokojska Agnieszka 128
 Pol Wincenty 363
 Polak Anna 20
 Politzer Heinz 273
 Pollak Roman 325
 Pomey Francis 226
 Poniatowski Stanisław August, król Polski 20
 Pontanus Jakob 228, 229
 Ponte Aleksandra 20
 Pope Alexander 22
 Poprawa Adam 162, 370, 371
 Porazińska Janina (pseud. Ziomkówna Barbara) 63
 Porębowicz Edward 139
 Porębska Małgorzata 100
 Posner Richard 298
 Poświatowska Halina 47, 99—101, 103—107
 Potocki Jan 239, 241
 Poźniak Telesfor 264
 Preisner Zbigniew 163
 Prokopiuk Jerzy 134, 357, 408
 Prokop-Janiec Eugenia 261
 Propertius, Propercjusz 115
 Próchniak Paweł 173
 Prus Bolesław (właśc. Aleksander Głowacki) 258
 Pruszyński Ksawery 68, 70, 71
 Pryzwan Mariola 101
 Przewłocki Grzegorz 81
 Przyboś Julian 39, 144
 Przybylski Ryszard 32, 158, 159, 173, 197, 261, 378
 Przybyszewski Stanisław 39
 Przychodniak Zbigniew 352
 Przyłuska-Urbanowicz Katarzyna 313
 Przywara Andrzej 346
 Pułaski Kazimierz 253

Puzio Katarzyna 262
Pytasz Marek 235

Q

Queneau Raymond 365
Quispel Gilles 133

R

Rabowicz Edmund 27
Rachwał Tadeusz 124, 125
Raczyński Edward 27
Radau Michał 225
Radwan Mieczysław 325
Radziwiłł Krzysztof 238
Raina Barbara 324
Raina Peter 324
Rajska-Jurgiel Ewa 357
Rak Piotr 367
Ratusza Hanna 268
Ravasi Gianfranco 186
Reeve Henry 43
Rejewski Marian 120
Reychman Jan 260
Ricoeur Paul 306
Rilke Rainer Maria 92, 95, 183, 291,
319
Rimbaud Arthur 440
Robakiewicz Lech 357
Rodakowie Magda i Paweł 133
Rogoziński Julian 358
Rola Maria 100
Romaniuk Kazimierz 408
Romaniuk Radosław 373, 375
Romanowski Andrzej 45
Romanowski Mieczysław 81
Rosenzweig Franz 305
Rosienkiewicz Marcin 244, 245
Rosner Katarzyna 327, 329
Rospond Stanisław 325
Roszak Joanna 171
Royer de Carl Desiderius 233
Roździeński Walenty 325
Różewicz Tadeusz 39, 95, 144–146,
150, 162

Ruszczyńska Marta 262
Rutkowski Krzysztof 313
Ryba Janusz 19, 24, 239
Rymkiewicz Jarosław Marek 36,
37, 369–371, 376–378
Rymkiewicz Władysław 280
Ryś Grzegorz 12
Ryziński Remigiusz 213, 428
Rzączyński Gabriel 355, 356
Rzymowska Luiza 131, 133, 136
Rzyska Anna 361

S

Sadzik Józef 120
Safona 287
Saganiak Magdalena 37
Samożwaniec Magdalena 49, 50
Sandauer Artur 361, 398, 406
Sawrymowicz Eugeniusz 242, 254
Schiele Egon 274
Schlegel Friedrich 33
Schlözer August Ludwik 239
Schnitzler Arthur 267–276
Schorske Carl E. 267
Schott Gaspar 224
Schulz Bruno 412–417
Sebald Winfried Georg 198
Sébastien-Roch Nicolas de Cham-
fort 22
Serwiusz (właśc. Maurus Servius
Honoratus) 286
Sęp Szarzyński Mikołaj 40, 41
Shakespeare William 101, 127, 128,
372
Sidoruk Elżbieta 246
Siemek Marek J. 126
Sienkiewicz Henryk 195
Sierocka Krystyna 277
Sikora Sławomir 423
Sinko Tadeusz 33, 34
Sioma Radosław 268
Skocza Marek 57, 58
Skorupka Stanisław 393
Skrzypczak Waldemar 251
Skrzypnik Joanna 186

- Skuczyński Janusz 32
Skwarczyńska Stefania 197, 236
Sloterdijk Peter 201
Sławek Ewa 254
Sławek Tadeusz 10, 121, 124, 125,
127, 167, 173, 206, 253, 254, 331
Sławiński Janusz 148, 162, 224,
236
Słobodnik Krystyna 51
Słomak Iwona 223
Słonimski Antoni 62, 67
Słowacki Euzebiusz 242
Słowacki Juliusz 29–37, 39, 87, 96,
97, 210, 235, 237, 241, 242, 254, 261,
351–354, 362, 403, 404
Słowiński Tymoteusz 201
Smagowicz Krzysztof 429
Smereczniak Małgorzata 248
Smugosz Piotr, zob. Baczyński
Krzysztof Kamil
Smulski Jerzy 39
Soarez Cyprian 225
Sobol Elżbieta 42
Sobolewska Anna 129
Sochańska Bogusława 340
Sofokles 33
Sokołowski Mikołaj 244
Sołtyńska Maria S. 386
Sommer Manfred 429
Soroka Aleksandra 20
Spallanzani Lazzaro 358
Spasowicz Włodzimierz 257–266
Sprague William Buell 244, 245,
248
Stachura Edward 39, 43, 44, 46–
48
Staff Leopold 144, 200
Stankiewicz Anna 42
Stańczuk Magdalena 78
Starowieyski Marek 131–133, 136
Staśkiewicz Piotr 251
Stawiarska Agnieszka 282
Stawowski Romuald 280
Stefanowska Zofia 359, 367
Steiner George 177, 181
Sterna-Wachowiak Sergiusz 110
Sterne Laurence 342
Stępień Tomasz 30
Stępnik Krzysztof 258
Sudolski Zbigniew 241, 242
Sułowski Zygmunt 378
Surowska Barbara L. 268, 273,
274
Suwała Halina 19
Swammerdam Jan 358
Swedenborg Emanuel 315
Symotiuk Stefan 333, 334
Synoradzka-Demadre Anna 92
Szałasta-Rogowska Bożena 248
Szanfer Z. 20
Szargot Barbara 39
Szargot Maciej 39, 236
Szawerna-Dyrszka Anna 277, 282
Szczepański Jan Alfred 34
Szczubiałka Michał 176
Szekspir Wiliam, zob. Shakespeare
William
Szladowski Marek 246
Szlengel Władysław 77, 78–80,
82–84
Szymdtowa Zofia 278
Szostak Violetta 427, 431
Szostkiewicz Adam 219
Szpakowska Małgorzata 176, 281
Szpoper Dariusz 259
Sztachelska Jolanta 259
Szturc Włodzimierz 33
Szumańska-Grossowa Hanna 19
Szymanowska Zofia 280
Szymański Michał 164
Szymański Edward 65
Szyborska Karolina 259
Szyborska Wisława 9, 110, 211,
379–389
Szymczak Mieczysław 383, 396,
400
Szymczyk Adam 346
Szymczyk-Kluszczyńska Grażyna
346
Szymutko Stefan 170, 321, 322
Szyndler Anna 257
Szyrocki Marian 237, 241

Ś

- Ścibor-Rylski Aleksander 328
Śliwiak Tadeusz 101
Śliwiński Piotr 143, 150, 162, 163, 171
Świdarska Alina 139
Świeściak Alina 143, 162, 171, 214
Świetlicki Marcin 161–174, 198
Święch Jerzy 88, 90
Świętochowski Aleksander 258
Świrszczynańska Anna 59–66, 71–74

T

- Tabucchi Antonio 301, 304, 306, 311, 314
Tanty Mieczysław 266
Tarkowski Andrzej 209
Tarnowska Maria 259
Tate Allen 29
Teodoret z Cyru (Theodoretus) 138
Tischner Józef 163, 304, 305
Tokarski Jan 402
Tomasi di Lampedusa Giuseppe 332
Tomasik Krzysztof 281
Tomasik Tomasz 81
Tomasz Juda, święty 131–133, 136, 137
Tomkiewicz Władysław 20
Topolski Maciej 422, 431
Torok Maria 155
Tramer Maciej 85
Treugutt Stefan 36
Trojan Marian 280
Trznadel Jacek 134, 183, 199
Turczyn Ryszard 393
Turnau Grzegorz 163
Turzyński Ryszard 137
Tuwim Julian 61–63, 81, 341, 359–364
Twain Mark (właśc. Samuel Langhorne Clemens) 440
Twardoch Szczepan 175, 177, 184–188

- Twardowski Jan 41
Tynecka-Makowska Słowinia 236
Tyszkiewiczowa Wincentowa (Maria Teresa z Poniatowskich) 26, 27

U

- Ugniewska Joanna 19, 301
Ujejski Józef 251, 352
Ulčinaité Eugenija 231, 232
Unamuno Miguel de 66
Urbanowski Maciej 91
Ursel Marian 33, 351

V

- Vedfelt Ole 247
Verne Jules 237
Vincenz Andrzej 11
Vincenz Stanisław 11
Vivaldi Antonio 378
Voorhees Randy 298
Vossius Gerardus Joannes (właśc. Gerrit Janszoon Vos) 355
Vries Ad, de 357

W

- Wachholz Leon 177
Waczków Józef 411
Wagner Nike 274
Wajdowicz Roman 237
Wajs Joanna 335
Walas Teresa 388
Walton Izaak 407
Waluszewska Ludmiła 101
Wandurski Witold 61
Wańkowicz Melchior 187
Washington George 244
Wasilewska Wanda 65
Wasilewski Tadeusz 266
Wassongowa Elżbieta 20
Watteau Jean-Antoine 25
Wazow Iwan 264
Ważyk Adam 359
Wehler John 129
Weintraub Jerzy Kamil 88

- Weintraubowie Ewelina i Wiktor 103
- Welch Rhiannon Noel 332
- Wergiliusz (właśc. Publius Vergilius Maro) 286
- Weronika, święta 109, 115
- Wesołowska Elżbieta 247
- Węgrzyniak Anna 30, 364
- White Hayden 291, 313
- Whitfield Francis 235
- Wielowieyska Helena 280
- Wierzyński Kazimierz 62, 63
- Wigglesworth Vincent Brian 357, 358
- Wilczek Piotr 224
- Winniczuk Lidia 34
- Wise Robert 209
- Witkowska Alina 246
- Wittlin Józef 82, 360
- Wittlinowie Halina i Józef 101
- Wodnicki Adam 187, 302, 311, 312, 317
- Wodziński Cezary 124
- Wojacek Rafał 47
- Wojdak Marta 268
- Wojnakowski Ryszard 138
- Wolniewicz Marian 218
- Wolska Barbara 152
- Wolski Jan 152
- Woolf Virginia 103
- Woźniak Olga 381
- Wódkowska Alicja 211
- Wright William 132
- Wróbel Szymon 188
- Wyczańska Irena 277
- Wyganowski Józef 407
- Wyka Kazimierz 85–92, 95–97, 280, 281
- Wyka Marta 91, 97
- Wyrwas Katarzyna 323
- Y
- Yi-Fu Tuan 253
- Z
- Zabielski Łukasz 251
- Zabierowski Stefan 86
- Zaborowski Tymon 245, 248, 252–254
- Zacharska Jadwiga 50
- Zafón Carlos Ruiz 300, 301, 306, 313
- Zagajewski Adam 440
- Zagórski Jerzy 87, 96, 97
- Zakrzewska Elżbieta 25
- Zakrzewska Wanda 137
- Zaleski Józef Bohdan 353
- Zaleski Marek 156
- Zamachowski Zbigniew 209
- Zamoyski Adam 20
- Zawadzki Andrzej 147
- Zdybicka Zofia Józefa 378
- Zeltzer Janina 238
- Zenon z Elei 123
- Zeusis z Heraklei 333
- Zgorzelska Aleksandra 20
- Zgorzelski Andrzej 236
- Zgorzelski Czesław 363
- Zielińska Marta 240
- Zienkiewicz Leon 255
- Ziomek Jerzy 223
- Ziomkówna Barbara, zob. Porazińska Janina
- Žižek Slavoj 208–210
- Zlatkes Gwido 305
- Zmorski Roman 262
- Znamierowski Czesław 187
- Ż
- Żaboklicki Krzysztof 19
- Żabski Tadeusz 195
- Żmigrodzka Maria 33, 251
- Żółkiewski Stefan 33, 277
- Żuk Eugeniusz 244
- Żurowski Maciej 236

Opracowali:

Mariusz Jochemczyk, Magdalena Kokoszka, Beata Mytych-Forajter

Balaghan Micro-worlds and Nano-stories

Summary

The book was conceived as a tribute to Professor Aleksander Nawarecki, the creator of literary micrology, a historian and literary theoretician, as well as an acclaimed author of research works on Silesia. The texts gathered in this volume derive from fascinations close to the Professor's heart — the search for literary curiosities, the adventure of scrutinizing details and exercising the art of micro-technique, the attempt to add value to the marginalized, the overlooked, and the neglected, as well as discovering the delights of a minute object. They also allow for studying philology in a broader context of theology, philosophy, music, painting, history, anthropology, botany or zoology, etc. Written by friends of the Professor, his colleagues, students, aficionados and “the envious” — the texts preserve valuable linguistic variety and take different forms: from poetry to literary prose; from extensive elaborates, meticulous studies, scrupulous documentary works or spectacular examples of the art of interpretation to micro-readings and erudite essays, sometimes dramatized or fictionalized.

The multiplicity of forms, themes, contexts, inspirations and ways of reading corresponds with the ambiguity of the word “balaghan” in the title of the book. In Yakut, from which it has been borrowed, the term primarily means: “a house, a solid hut in the shape of a truncated pyramid with log walls placed upright and leaning towards the middle” (M. Książek: *Jakuck. Słownik miejsca*. The English title: *Yakutsk*). “Balaghan” sometimes happens to be a hunter's lodge (in Tungusic) and a small tent (among the Chukchi), as well as a travelling theatre (in the 18th century Russia). Having borrowed this word, Cossacks and Russians have expanded the long list of meanings with “mess”, which is recognizable in the Polish term “bałagan”. These and other meanings of the “balaghan” are discussed in detail by the editors in the introduction to the volume. They also point to the creative nature of the “balaghan-like” excess: on the one hand — to the productive multitude of languages, and on the other — to the nomadic character of those that are preserved in writing. The eponymous “balaghan” is created in the spirit of

adventure, open to the unpredictable, and the Gospel's Word, which — as the Greek language tells us — literally puts up a tent between us.

The volume has a literary bracket — it opens with a poem by Justyna Bargielska, inspired by the Author of *Mały Mickiewicz* (*Little Mickiewicz*), and closes with a fragment of prose by Marek Bieńczyk with a moving dedication. The first part of the book has a title which refers to the publication *Poetyckie dialogi z kontekstem* (*Poetical dialogues with context*) by Professor Ireneusz Opacki, who formed the mindset of Silesian Polish language scholars, including also the Addressee of the discussed volume; however, it points to the perspective adopted by the authors of *Balaghan*, inspired with the “micrological” thought to the same extent. Hence the (*nano*)*dialogues*. Articles included in the first chapter, just like in the other parts of the book — ordered topically in the chronological order — include a variety of subjects taken from poetry — from Enlightenment to modernity. The authors (Janusz Ryba, Magdalena Bąk, Maciej Szargot, Elżbieta Grodzka-Łopuszyńska, Wioletta Bojda, Marian Kisiel, Maciej Tramer, Mariusz Jochemczyk, Romulad Cudak, Kalina Jaglarz, Jan Piotrowiak, Grzegorz Olszański, Miłosz Piotrowiak) are here set on conscientious scrutiny: a study of disappearing traces, “diversions”, single figures and minor motifs, of whatever distinguishes and varies, what seems unfairly omitted or neglected. Chapter Two of the book has been given a metaphorical title *Zakładka teologiczna* (*Theological bookmark*) and contains two articles — by Ryszard Koziołek and Piotr Bogalecki. It was designed as a “small” meditation over post-secular reality, and a specific homage paid to literature, which animates and sustains modern religious imagination. Third part of the book, titled *Mikrohistorie...* (*Microstories...*) contains texts by Iwona Słomak, Marek Piechota, Jarosław Ławski, Anna Janicka, Elżbieta Hurnikowa, Anna Szawerna-Dyrszka, Zbigniew Kadłubek, Aleksandra Kunce, Magdalena Piekara, Tadeusz Sławek. All the stories share the common micrological inspiration, which does not preclude the *separate, the specific and the personal*. Finally, the authors of the texts contained in the part presented as the metaphorical *Green lining* (Lucyna Nawarecka, Magdalena Kokoszka, Zdzisława Mokranowska, Iwona Gralewicz-Wolny, Andrzej Kotliński, Zdzisław Marcinów, Beata Mytych-Forajter) pay special attention to the “microcosm” of the human and nature, finding their way in the tone and atmosphere specific for Professor Nawarecki — both as a micrologist and the originator of “zoophilology”.

Following the Author of *Mały Mickiewicz*, the “minimal maximalist” (as Marek Bieńczyk has aptly called him in his dedication), individual authors of *Balaghan* are bravely striving for *ad minimum*, discovering the “excess” of the universe.

Balaghan Micromondes et nanohistoires

Résumé

Le livre a été conçu comme un ouvrage dédié au professeur Aleksander Nawarecki, créateur de la micrologie littéraire, historien et théoricien de la littérature, auteur renommé des publications concernant la Silésie. Les textes, réunis dans le volume présenté, prennent naissance dans les fascinations qui lui sont proches : il s'agit des quêtes de particularités littéraires ; d'une aventure consistant à étudier les détails et analyser l'art du microprocédé ; des tentatives de valoriser tout ce qui est marginalisé, omis ou négligé ; enfin, des découvertes du charme résidant dans des objets menus. Ils situent aussi la philologie dans un contexte plus vaste : celui lié à la théologie, à la philosophie, à la musique, à la peinture, à l'anthropologie, à la botanique ou encore à la zoologie, etc. Ces textes, rédigés par les amis du professeur, ses collègues, ses étudiants, ses admirateurs et ses « envieux », gardent — grâce à cela — une diversité précieuse et adoptent des formes différentes : de la poésie jusqu'à la prose littéraire ; des vastes études minutieuses, des travaux documentaires attentifs ou des exemples brillants de l'art de l'interprétation jusqu'aux microlectures et essais érudits, parfois affabulés.

La multiplicité de formes, de thèmes, de contextes, d'inspirations et de façons de lire correspond à la plurivocité du terme « balaghan » situé dans le titre du livre. Chez les Iakoutes, à qui ce terme a été emprunté, il signifie avant tout « la maison, ou plus précisément, une chaumière solide en forme d'une pyramide coupée, dont les murs sont construits à l'aide des troncs d'arbre mis à pic et penchés vers le centre » (M. Książek : *Jakuck. Słownik miejsca / Iakoutsk. Dictionnaire du lieu*). Il arrive aussi que le « balaghan » soit une cabane de chasse (dans la langue toungouse) et une petite tente (chez les Tchouktches), ainsi qu'un théâtre ambulant (au XVIIIe siècle en Russie). Les Cosaques et les Russes, ayant adopté ce mot, ajoutent à une longue liste de significations encore celle relative à la « pagaille », que l'on peut d'ailleurs entendre dans le mot polonais « bałagan » (« pagaille »). Sur ce sens ainsi que sur d'autres sens du mot « balaghan », les rédacteurs du

volume écrivent dans l'introduction au livre. Ils dénotent également le caractère créatif d'un excès « balaghanien » : d'une part, la multitude productrice de langues, d'autre part, le caractère nomade de ceux pour qui la lettre devient maison. Le « balaghan » éponyme est créé autant dans l'esprit d'une aventure ouverte à tout ce qui est imprévu que dans la Parole évangélique qui, conformément à la langue grecque, dresse — au sens propre du mot — parmi nous une tente.

Le volume a une boucle littéraire : il débute par un poème de Justyna Bargielska — elle a écrit ce poème tout en pensant à l'auteur de *Mały Mickiewicz* (*Le Petit Mickiewicz*), et se termine par la prose de Marek Bieńczyk accompagnée d'une dédicace émouvante. La première partie du livre renoue par son titre avec la publication *Poetyckie dialogi z kontekstem* (*Dialogues poétiques avec le contexte*) du professeur Ireneusz Opacki qui formait la mentalité des spécialistes de la langue polonaise, y compris le destinataire du volume en question ; elle dénote cependant la perspective adoptée par les auteurs du « balaghan » qui sont aussi fortement inspirés par une idée « micrologique ». En l'occurrence, il y a des (*nano*)*dialogues*. Les articles, constituant le premier chapitre et organisés dans l'ordre chronologique selon les problèmes abordés, englobent — tout comme dans d'autres parties du livre — un large éventail de thèmes puisés dans la poésie : du Siècle des Lumières jusqu'à l'époque contemporaine. Leurs auteurs (Janusz Ryba, Magdalena Bąk, Maciej Szargot, Elżbieta Grodzka-Łopuszyńska, Wioletta Bojda, Marian Kisiel, Maciej Tramer, Mariusz Jochemczyk, Romuald Cudak, Kalina Jaglarz, Jan Piotrowiak, Grzegorz Olszański, Miłosz Piotrowiak) s'adonnent ici à une « microlecture » consciencieuse, c'est-à-dire à l'étude des traces qui disparaissent, des « diverticules », des figures simples et des motifs menus, de ce qui brouille et distingue, ou bien de ce qui semble être omis ou négligé à tort. Le deuxième chapitre du livre, ayant le titre métaphorique *Zakładka teologiczna* (*Signet théologique*), contient deux articles : de Ryszard Koziołek et Piotr Bogalecki. Il a été conçu comme une « petite » méditation sur la réalité post-séculaire, mais aussi comme un hommage particulier rendu à la littérature qui ranime et maintient l'imagination religieuse contemporaine. La troisième partie du livre, intitulée *Mikrohistorie...* (*Microhistoires...*), se compose des textes rédigés par Iwona Słomak, Marek Piechota, Jarosław Ławski, Anna Janicka, Elżbieta Hurnikowa, Anna Szawerna-Dyrzka, Zbigniew Kadłubek, Aleksandra Kunce, Magdalena Piekara, Tadeusz Sławek. L'inspiration micrologique, commune à toutes les histoires, n'exclut pas tout ce qui est isolé, particulier et individuel. Enfin, les auteurs dont les textes sont regroupés dans la partie présentée comme *Zielona lamówka* (*Bordure verte*) et conçue ici d'une façon métaphorique (Lucyna Nawarecka, Magdalena Kokoszka, Zdzisława Mokranowska, Iwona Gralewicz-Wolny, Andrzej Kotliński, Zdzisław Marcinów, Beata Mytych-Forajter) regardent avec attention le « microcosmos » de l'homme et de la nature tout en se retrouvant dans les thèmes qui sont proches au professeur Nawarecki, autant micrologue que fondateur de la « zoophilologie ».

En suivant l'auteur de *Mały Mickiewicz (Le Petit Mickiewicz)*, maximaliste de la minimalité (comme Marek Bińczyk écrira pertinemment dans la dédicace à sa prose), des créateurs particuliers du « balaghan » tendent par conséquent avec audace *ad minimum* et découvrent l'« excès » du monde.

W, H, A, L, B

Mikroświaty i nanohistorie

A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, W, X, Y, Z

Więcej o książce

Cena 50,00 zł (+ VAT)

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-638-1